

היום נלמד בעזרת ה':

ביצה דף יד

משנה: תבלין ומלח הדרך לדוך אותם במדוכה של אבן. (המדוכה בנויה ממדוך ומדוכה). לדעת ב"ש צריך לעשות שינוי בדיכה ביו"ט. ולכן תבלין נידוך במדוך ומדוכה של עץ, ואילו מלח נידוך במדוך של עץ ובמדוכה של פח. לדעת ב"ה תבלין נידוך כדרכו, אבל מלח צריך שינוי קטן - מדוך של עץ ומדוכה של אבן.

גמרא: לכולי עלמא מלח צריך לדוכו בשינוי - לדעת ב"ש גדול ולדעת ב"ה קטן, ואילו תבלין צריך שינוי קטן לדעת ב"ש ולדעת ב"ה לא צריך שום שינוי. בטעם החילוק ביניהם יש שתי דעות: א. מלח ידוע כבר מערב יו"ט שיצטרך לו למחר והיה עליו להכינו מערב יו"ט, אך תבלין אינו יודע מה יבשל למחר ולכן לא ידע מה להכין. ב. מלח לא מתקלקל אם יכינו מאתמול, מה שאין כן תבלין שמפיג טעמו.

הנפק"מ: א. כשיודע מה הולך לבשל למחר - לדעה הראשונה צריך להכין גם תבלין, אך לדעה השניה לא שהרי מפיג טעמו. ב. בתבלין שאינו מפיג טעמו כמו כרכום (=מוריקא) - לדעה השניה צריך להכינו, ואילו לדעה הראשונה לא כיון שלא ידע שיבשל אותו למחר.

אמר רב יהודה אמר שמואל: מותר לדוך אפילו מלח כדרכו (במדוכה של אבן). הגמרא מבארת שדעתו כרבי מאיר החולק על התנא של המשנה שלנו. לדעת רבי מאיר מותר לדוך את כל התבלינים כדרכו, ומותר גם לדוך את המלח איתם ביחד. המחלוקת היא לדוך את המלח בפני עצמו: לדעת ב"ש צריך לעשות שינוי בכלי הדיכה, וגם מותר דווקא בכמות קטנה (כמו שמספיק ל'צלי' ולא כמות מרובה כמו שצריך ל'קדירה'). ואילו לדעת בית הלל מותר כרגיל.

בכל דבר סלקא דעתך? וכי האם מותר להשתמש בכל כלי לצורך הדיכה ואפילו כלי שאסור לטלטלו ביו"ט? הגמרא מתרצת שהכוונה לכל צורך, כלומר גם לצורך קדירה בכמות מרובה.

(המשך בדף הבא ↓)

כי דיכת אצלי אצלווי ודוך: רב אחא ברדלא סבר כרב יהודה אמר שמואל הנ"ל שלדעת בית הלל מותר לדוך מלח כדרכו במדוכה של אבן, אלא שבכל אופן אמר לבנו שישענה שינוי קטנטון, דהיינו שיטה את המדוכה ויכשתו את המלח על צידה.

רב ששת: הזהיר את בני ביתו שידוכו מלח על צד המדוכה, וכאשר שמע את קול דיכת המלח (ולא יכל לראות מניין מגיעים הקולות מפני שהיה עיוור) היה בטוח שאין הקול מגיע מביתו. הגמרא מבארת שהקול של הדיכה על צד המדוכה עמום יותר מהקול של הדיכה כדרכה. וכן הקול של דיכת מלח שונה מהקול של דיכת תבלינים, ולכן יכל רב ששת להבחין שדכים מלח במדוכה כדרכה.


אין עושין טיסני: טיסני=כתישת כל גרעין חיטה לארבע חלקים. דבר זה אסור משום טירחא יתירה ביו"ט. מהוראה זו משמע שמותר לכתוש דיסה שאין בה טירחא מרובה. אך לאחר מכן מובא בברייתא ש'אין כותשין' - משמע שלא כותשים כלל? ואם כן לא יתכן שכתוב בברייתא 'תרת' דברים הסותרים זה את זה?

הגמרא מתרצת שכוונת הברייתא שאסור לכתוש כלל במכתשת, אלא שהוסיפה את הדין שלא עושים טיסני בכדי ללמד שאפילו במכתשת קטנה (שאין דרך דישה במכתשת קטנה) אסור לעשות טיסני וכן שום כתישה.

אמר אבוי: אבוי דוחה את הפירוש הנ"ל בברייתא. הברייתא מדברת על שתי דינים: א. אין עושים טיסני כלל (אפילו לא במכתשת קטנה) ב. אין כותשים במכתשת רגילה- גדולה אבל מותר לכתוש במכתשת קטנה.

רבא אמר: רבא נוקט כמהלך הקודם ומתרץ את הקושיא מהברייתא שיש הבדל בין ארץ ישראל לבבל. בבבל אין עבדים שמזלזלים ביו"ט דהיינו שכותשים במדוכה גדולה ואומרים כתשנו בקטנה, ולכן מותר לכתוש בקטנה. ואלו הם דברי הברייתא השניה. אבל הברייתא הראשונה מדברת על ארץ ישראל ששם יש עבדים שמזלזלים ולכן אסור לכתוש אפילו בקטנה.

רב פפי איקלע לבי מר שמואל: ולא אכל את הדייסא שהגישו לפניו. הסיבה לכך: או כי הוא ידע לפי המראה החיצוני של הדייסה שכתשו אותה במכתשת גדולה ביו"ט. או בגלל שבביתו של מר שמואל היו עבדים שמזלזלים ביו"ט ולכן חשש שכתשו במכתשת גדולה ואמרו שכתשו בקטנה.

משנה:  הפרדת אוכל מפסולת אסורה בשבת, והיא נקראת מלאכת 'בורר'. מותר לברור בשלושה תנאים: 1. לברור אוכל מפסולת ולא להיפך. 2. לברור ביד ולא בכלי. לברור כדי לאכול לאלתר (= מיד) ולא לאחר זמן. **המשנה מבארת את דין ברירה ביום טוב:**

הבורר קטניות ביום טוב, לדעת בית שמאי בורר את האוכל מתוך הפסולת, לדעת בית הלל בורר כדרכו ביום חול ונוטל את הפסולת מתוך האוכל.

רבן גמליאל אומר: אף בורר ע"י ששורה את הקטניות במים, ושולה את הפסולת שצפה למעלה.

גמרא: **ברייתא:** תניא אמר רבן גמליאל, ההיתר של ב"ה ליטול את הפסולת מתוך האוכל הוא רק כשהאוכל מרובה על הפסולת, אבל אם הפסולת מרובה על האוכל הם מודים שבורר את האוכל מתוך הפסולת.

קושיא: איך יתכן שאם הפסולת מרובה על האוכל הם מודים שבורר את האוכל מתוך הפסולת, והרי כשהפסולת מרובה על האוכל הכל נחשב לפסולת (= מעט האוכל בטל ברוב הפסולת), ואסור לו אפילו לטלטלה משום מוקצה?

תירוץ: כוונת הברייתא היא כך - ההיתר של ב"ה ליטול את הפסולת מתוך האוכל הוא רק כאשר **טורח** האוכל מרובה על הפסולת, כלומר שאם הוא יברור את האוכל מתוך הפסולת הוא מרבה בטרחה, אבל אם **טורח** הפסולת מרובה על האוכל הם מודים שבורר את האוכל מתוך הפסולת, שכיון שהוא לא מרבה בטרחה לא התירו לו לברור פסולת מתוך אוכל. **ומדובר שהאוכל מרובה מהפסולת**, אבל במקרה שהפסולת מרובה מהאוכל הכל נחשב לפסולת ואסורה בטלטול.

הא בעפרא הא בגילי: אם הפסולת המעורבת בעדשים היא עפר, הרי כשמציפים על העדשים מים העפר יורד למטה והעדשים למעלה. ואם הפסולת היא קש (= 'גילי'), הרי שהוא צף מעל העדשים.

משנה: לדעת ב"ש - מותר לשלוח ביו"ט דרוחן איש לרעהו רק דבר מוכן לאכילה שאינו עשוי להניחו למחר, כגון חתיכות בשר או דגים חתוכות המוכנות להגישם לפני האורחים. ולדעת ב"ה - מותר לשלוח אפילו בהמה ועוף חיים או שחוטים וכו'.

אבל לא תבואה: לפי שהיא אינה ראויה להיום, שהרי אסור לטחון ביו"ט. (= דבר שאפשר להכינו מערב יו"ט והוא לא יאבד מטעמו, אסור להכינו ביו"ט, שהרי היה יכול להכינו אתמול. תבואה לא מאבדת את טעמה אם טחונה מאתמול). ור"ש מתיר, לפי שהיא ראויה לאכילה ביו"ט ללא טחינה, שאפשר לבשלה בקדרה ולכותשה במכתשת קטנה.

נמרא: שלא יעשנו בשורה: גם כשהוא שולח את הדורון באופן המותר, לא ישלחנו ע"י הרבה אנשים, לפי שיש כאן קול המולה והדבר נראה כאילו הם הולכים למכור בשוק.

בעי רב אשי: האם מותר לשלוח שלושה אנשים עם שלושה מיני מאכל? האם הולכים אחר המין ומותר, שהרי מותר לשלוח אדם עם מין אחד, וא"כ אין הם נחשבים ל'שורה' של שלושה אנשים, או שסוף סוף יש כאן קול המולה והדבר נראה כאילו הם הולכים למכור בשוק, ואסור. הגמרא נשארתי בתיקו.

משנה: משלחים כלים (= בגדים) וכו' ואפילו שיש בהם כלאיים, אם הם לצורך המועד (= יבואר בגמרא).

לא סנדל המסומר: סנדל מעץ מצופה בעור וקבועים בו מסמרים, וחכמים גזרו שלא לנעלו בשבת וביו"ט משום מעשה שהיה (כמובא במס' שבת ס.).

ולא מנעל שאינו תפור: שאינו ראוי לכלום.

מנעל לבן: לא היה דרכם לנעלו, וצריך אומן להשחירו.

נאותין: מתקשטים בו, ואינו צריך תיקון נוסף.

נמרא: הגמרא מבררת איך יתכן בגד כלאיים שהוא לצורך המועד: אם תאמר שהם ראויים 'למימך תותיה' כלומר להציעם תחתיו, והרי חכמים אסרו לעשות כן, שמא תיכרך נימא (= חוט) על האדם השוכב על הבגד כלאיים ויעבור על איסור שעטנז. ואפילו אם יחצוץ בינו לבגד כלאיים עם עשר מצעות אסור.

אלא משנתינו עוסקת בוויולן המיועד לפרוס אותו כנגד הפתח, שאפילו אם הוא עשוי מכלאיים מותר לשולחו ביו"ט.

קושיא: והרי ווילון מקבל טומאה לפי שיש לו תורת 'כלי', משום שלפעמים השמש מתעטף בשוליו ומתחמם כנגדו, ומשום כך אסור לעשותו כלאיים. וא"כ איך יתכן בגד כלאיים שהוא לצורך המועד?

תירוץ: מדובר בבגדים קשים שאינם מחממים ומותר לשבת עליהם אף שהם כלאיים (= ויש מפרשים שמחמת שהם קשים אין חשש שמא תיכרך עליו נימא).

נמטא גמדא דנרש: בגד שהוא לְבָד קשה הבא ממקום ששמו 'נרש', מותר לשבת עליו אף שהוא כלאיים, משום שאינו מחמם.